

Alienation and Social Support. A social psychological study of homeless young people in London and Sydney

Kristina Downing-Orr

Bespreking door Geeske Hoogenboezem

In Nederland wordt de laatste tijd veel onderzoek gedaan naar dakloze jongeren. Helaas wordt over dit onderzoek voornamelijk in het Nederlands gepubliceerd zodat de resultaten en conclusies niet beschikbaar zijn voor buitenlandse onderzoekers. Daarom is het mogelijk dat Kristina Downing-Orr als aanleiding van haar boek *Alienation and Social Support. A social psychological study of homeless young people in London and Sydney* het gebrek aan wetenschappelijke literatuur over de achtergrond van dakloosheid onder jongeren noemt. Nederlandse onderzoekers die zich met dit onderwerp bezighouden, zouden dit boek moeten lezen en zich realiseren dat zij de internationale discussie over dakloosheid onder jongeren op een hoger niveau zouden kunnen brengen.

In haar boek stelt Kristina Downing-Orr de problematiek aan de orde van jongeren in de leeftijd van 16 tot 21 jaar, die in Londen en Sydney op straat leven. Twee onderzoeksvragen vormen de rode draad van dit boek. Ten eerste stelt Downing-Orr de vraag welk proces ertoe heeft geleid dat deze jongeren dakloos werden. In de tweede plaats vraagt ze zich af waarom deze jongeren dakloos blijven. Om deze vragen te kunnen beantwoorden, analyseert Downing-Orr zowel de positie die de betrokken jongeren als kind in het gezin innamen als hun relaties tot de instituties waar ze in hun jeugd mee te maken hebben gehad, zoals scholen, hulpverleningsinstellingen en justitie. Zowel in Londen als in Sydney heeft ze 100 dakloze jongeren geïnterviewd.

Al in het tweede hoofdstuk formuleert de schrijfster vanuit het sociaal-psychologische theoretisch kader dat zij hanteert, een voorlopig antwoord op haar onderzoeksvragen. In de beantwoording van de onderzoeksvragen staat het begrip vervreemding centraal. Door hun negatieve jeugdervaringen zijn de straatjongeren vervreemd van hun ouders en de instituties waar ze mee te maken hebben gehad. Downing-Orr stelt dat dit er de oorzaak van is dat deze jongeren zich binden aan wat zij de 'gemeenschap van dakloze jongeren' noemt. Het feit dat de schrijfster al in het tweede hoofdstuk haar onderzoeksvragen voorlopig beantwoordt is voor de lezer hinderlijk, omdat de gegevens die in het vervolg van het boek gepresenteerd worden niet meer onbevangen bekeken kunnen worden.

In het derde, vierde, vijfde en zesde hoofdstuk laat Downing-Orr op overtuigende wijze zien dat de jongeren die in dit boek centraal staan tijdens hun jeugd veel negatieve ervaringen te verwerken hebben gekregen. Veel van deze jongeren zijn afkomstig van onstabiele of disfunctionele gezinnen. Ze geven aan dat ze een problematische, vijandige of zelfs gewelddadige relatie met hun ouders of verzorgers hadden. Conflicten en spanningen binnen het gezin werden vaak op hen afgereageerd. Een grote groep (70%) stelt dat hun ouders niet van hen hielden of dat hun liefde aan voorwaarden verbonden was en vaak van korte duur. Velen zijn in hun jeugd mishandeld. Er is sprake van kindermishandeling (\pm 50%), seksueel misbruik (in Londen 19% en in Sydney 34%) en emotionele mishandeling (\pm 55%). Opvallend is dat de jongeren aangeven dat deze laatste vorm van mishandeling hen persoonlijk het meest beschadigd heeft.

Ook op school, in hulpverleningsinstellingen en in hun contacten met justitie hebben de meeste

jongeren negatieve ervaringen opgedaan. Op school presteerden ze slecht en werden ze gepest door hun klasgenoten. Bijna de helft is uit huis geplaatst en meer dan de helft is al voordat ze wegliepen in aanraking geweest met politie en justitie. In de contacten met politie en justitie gaven de jongeren wel aan dat ze thuis problemen hadden, maar deze signalen werden meestal niet opgevangen. Het is evenwel de vraag of deze negatieve jeugdervaringen de dakloosheid van deze jongeren volledig verklaren. Er zijn immers grote aantallen jongeren die een slechte relatie hebben met hun ouders en die in hun jeugd ook te maken hebben gehad met mishandeling, maar die niet op straat terechtkomen.

Downing-Orr concludeert dat de meerderheid van de jongeren die zij heeft geïnterviewd, is weggelopen omdat ze problemen hadden met hun ouders. Het proces van vervreemding dat zij constateert, is begonnen in het gezin en werd versterkt door de ervaringen met instanties waar deze jongeren in hun jeugd mee te maken hebben gehad. De eindconclusie van Downing-Orr luidt dat deze gevoelens van vervreemding de ontwikkeling en versterking van een hechte gemeenschap onder dakloze jongeren hebben gestimuleerd. De weggelopen jongeren kiezen niet expliciet voor dakloosheid; ze kiezen voor een vriendelijker en hartelijker subcultuur.

Het is deze eindconclusie waarover ik bij gelegenheid wel eens met Downing-Orr in debat zou willen gaan. In haar boek schetst Downing-Orr een vrij romantisch beeld van de subcultuur van zwerfjongeren. Uit Nederlands onderzoek onder daklozen en zwerfjongeren komt echter een heel ander beeld van deze subcultuur naar voren. Vriendschappen onder daklozen en zwerfjongeren zijn over het algemeen zeldzaam. Er zijn wel onderlinge contacten, maar daklozen benoemen deze contacten niet als vriendschappen. Daarvoor kan men te weinig op elkaar rekenen. Meestal zijn de onderlinge relaties slechts gebaseerd op het gezamenlijk ondernemen van activiteiten. Een bepaalde mate van vertrouwelijkheid en emotionele binding in contacten is een luxe die ze zich in hun onzekere bestaan nauwelijks lijken te kunnen permitteren. Straatjongeren zullen waarschijnlijk inderdaad bij gelegenheid materiële hulpbronnen met elkaar delen. Ik verwacht dat hun contacten niet veel verder zullen gaan dan dat. Downing-Orr doet in dit boek echter voorkomen dat de subcultuur van dakloze jongeren een soort therapeutische gemeenschap is waar gekwetste mensen weer tot zichzelf kunnen komen en waar ze steun vinden bij lotgenoten. Bovendien stelt zij dat dit de reden is waarom jongeren in het daklozencircuit blijven hangen. Misschien verschilt de situatie in Londen en Sydney sterk van die in de Nederlandse grote steden. Gebaseerd op mijn kennis van de Nederlandse literatuur over dakloosheid ben ik echter van mening dat Downing-Orr voorbij gaat aan de kilte en de problemen van het leven op straat. Op deze manier doet zij de straatjongeren in Londen en Sydney tekort.